

٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢ //
 ٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢
 ٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢ //
 ٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢
 ٢ ٢ ٢ / ٢ ٢ ٢ = (---) (---) (---) (---) //
 --- (---) (---) = (müstef'ilâtân).

İran ve Türk edebiyatlarında bu bahrin kullanılan şekilleri için aruza dair eserlerde pek çok vezin sayılır, ancak bunların bir kısmı çok yayılmamış denemelerin ürünleri, bir kısmı ise bazı vezin kalıpları için sunî olarak üretilmiş örneklerdir. Her iki edebiyatta da Arap aruzundaki altı ve dört tef'ileli beyitler yanında (yk. bk. A, tam beytin, a ve b şıkları) sekiz tef'ileden kurulu şekiller de (--- / --- / --- / --- //) vardır. Burada da bütün müstef'ilün (---) lerin yerini, müfteilün (---) veya mef'ailün (---) tef'ileleri birbirini aynen veya nöbetleşe takip ederek alabilir. Bu durum, hemen bütün bahirlerde İran nazmına nazaran tamamıyla sadeleştirilmiş şekillerin tercih edildiği Türk nazmında daha yaygın olarak kullanılır. Diğer taraftan mef'ülün (---) ve onun yerini alan fe'ülün (---) genelde mısra, nâdiren beyit sonunda bulunursa da Türk nazmında pek görülmez. Ayrıca Nef'î'nin, "Esti nesîm-i nevbahâr, açıldı güller subh-dem / Açsın bizim de gönlümüz, sâkî meded sun câm-ı cem" dizeleriyle başlayan meşhur bahar kasidesinde olduğu gibi sekiz tef'ileli beyitlerin mısraları iki eşit kısım halinde iç kafiyelerle örülmüş olan recez vezin şekilleri vardır ki buna Türk şiirinde "musammat" denilir. Recez, Türk şiirinde başlangıçta sık rastlanan bir bahir olmasına karşılık IX. (XV.) yüzyıldan sonra gittikçe az kullanılmış ve müstef'ilün (---) ile müfteilün (---) yerine mef'ailün (---) tef'ilelerinden kurulu şekiller tercih edilmiştir. Muhammed

Tevfik el-Bekrî, *Erâcüzü'l-'Arab* (Kahire 1313) adlı bir monografi yazmıştır.

BİBLİYOGRAFYA :

Halil b. Ahmed, *Kitâbü'l-'Ayn* (nşr. M. Hasan Bükâfî), Kum 1414/1993, s. 302; Ahfeş el-Evsat, *Kitâbü'l-Kavâfi* (nşr. İzzet Hasan), Dimaşk 1390/1970, s. 68; İbn Abdürabbih, *el-'İkdü'l-ferid*, V, 451-461; İsmâil b. Hammâd el-Cevherî, *Kitâbü 'Arûzi'l-varaka* (nşr. Sâlih Cemâl Bedevî), Mekke 1406/1985, s. 55, 75-79; İbn Reşîk el-Kayrevânî, *el-'Umde* (nşr. Muhammed Karkazân), Beyrut 1408/1988, I, 270 vd.; Hatîb et-Tebrîzî, *el-Vâfi fi'l-'arûz ve'l-kavâfi* (nşr. Ömer Yahyâ - Fahreddin Kabâve), Dimaşk 1399/1979, s. 113-129; İbnü'd-Demâmîni, *el-'Ulyûnü'l-gâmize* (nşr. Hasan Abdullah Hassânî), Kahire 1415/1994, s. 182-189; İbn Ebû Şeneb, *Tuhfetü'l-edeb*, Paris 1954, s. 53-59; Safâ Hülûsî, *Fennü't-taklî'i's-şî'rî ve'l-kâfiye*, Beyrut 1966, s. 121-130; Nihad M. Çetin, *Eski Arap Şiiri*, İstanbul 1973, s. 64-70; a.mlf., "Arûz", *DİA*, III, 428-430; a.mlf., "Bahîr", a.e., IV, 484; Celâl el-Haneî, *el-'Arûz*, Bağdad 1398/1977-78, s. 486-572; Mahmûd Fâhûrî, *Sefînetü's-şu'ara*, Halep 1410/1990, s. 79-86; Halûk İpekten, *Eski Türk Edebiyatı Nazım Şekilleri ve Aruz*, İstanbul 1994, s. 188-199; Weil, "Arûz", *İA*, I, 626; A. Schade - [Nihad M. Çetin], "Recez", a.e., IX, 657-663; G. Meredith-Owens, "Arûd", *El²* (İng.), I, 677.

TEVFİK RÜŞTÜ TOPUZOĞLU

RECİ' VAK'ASI

(وقعة الرجيع)

Adal ve Kâre kabilelerinin
 kendilerine İslâm'ı öğretmek için
 davet ettikleri
 heyete düzenledikleri suikast
 (4/625).

Uhud Gazvesi'nden sonra Benî Hüzeyl'in bir kolu olan Benî Lihyân kabilesinin reisi Hâlid b. Süfyân (veya Süfyân b. Hâlid), Medine'ye saldırı hazırlığına girerek komşu kabilelerden asker toplamaya başladı. Durumu öğrenen Hz. Peygamber, Hâlid b. Süfyân'ı ortadan kaldırması için Abdullah

b. Üneys el-Cühenî'yi görevlendirdi. Abdullah, Hâlid'i Urene vadisinde pusuya düşürüp öldürdü, böylece Medine'ye saldırı tehdidi ortadan kalktı. Bu olay Benî Lihyân'ın müslümanlara karşı düşmanlığını daha da arttırdı. Kabilenin bazı mensupları akrabalı olan Adal ve Kâre kabilelerine gidecek onlarla birlikte müslümanlardan kaçmak için bir plan hazırladılar. Buna göre Adal ve Kâre, Resûl-i Ekrem'e bir heyet yollayıp kendilerine İslâm'ı öğretecek kimselerin gönderilmesini isteyecekler, bunların bir kısmını Hâlid'in intikamını almak için öldürecek, diğerlerini de Bedir ve Uhud'da yakınları öldürülen Mekkeli müşriklere satacaklardı (Vâkıdî, I, 354). Hâlid'in öldürülmesinden bir ay sonra Adal ve Kâre'den altı yedi kişilik bir heyet Medine'ye geldi. Resûlullah onların isteklerini kabul ederek 4. yılı Safer ayında (Temmuz 625) altı, yedi veya on kişilik bir heyeti kendileriyle birlikte gönderdi. Heyet müslüman olduklarını ilân eden bu kabilelere İslâmiyet'i öğretecek, onlardan zekât toplayacak (Belâzûrî, I, 482), ayrıca Mekke yakınlarına kadar giderek Kureys müşrikleri hakkında bilgi edinecekti (Buhârî, "Meğâzî", 28; Vâkıdî, I, 354).

Mersed b. Ebû Mersed veya Âsım b. Sâbit'in başkanlığındaki heyette Hâlid b. Bükeyr, Hubeyb b. Adî, Zeyd b. Desine, Abdullah b. Tânik ve Muattib b. Ubeyd'in bulunduğu kaydedilmektedir (a.g.e., I, 355; İbn Hişâm, III, 124). Mersed b. Ebû Mersed veya Âsım b. Sâbit Seriyyesi adıyla da bilinen ve geceleri yürüyüp gündüzleri gizlenen heyet, Mekke ile Usfân arasında Hüzeyl kabilesine ait Hedâ bölgesinde Recî' suyu yanında konakladığında Lihyânoğulları'ndan 100 kişilik bir birlik tarafından kuşatıldı. Müşrikler bunlara teslim oldukları takdirde kendilerine bir zarar vermeyeceklerini, Mekkeliler'den fidye almak için böyle davrandıklarını söylediler. Ancak onlar bu teklifi kabul etmeyip çarpışmaya girdiler. Mersed, Âsım, Hâlid ve Muattib şehid olunca Hubeyb, Zeyd ve Abdullah öldürülmeyeceklerine dair söz aldıktan sonra çıktıkları tepeden inerek teslim oldular. Mekke'ye götürülmek üzere yola çıkarılan bu üç sahâbiden Abdullah bağlı olduğu ipten kurtulup kılıcını çekerek mücadeleye giriştiyse de taşla tutularak şehid edildi. Hubeyb ile Zeyd, Mekke'ye götürülüp Bedir'de öldürülen yakınlarının intikamını almak isteyen Mekkeliler'e satıldı. Hubeyb ile Zeyd kendilerine yapılan baskılara rağmen İslâmiyet'ten dönmeyi reddettiler ve bir süre Mekke'de hapsedildikten son-

Recî' Vak'ası'nın meydana geldiği yer